

implementation»): Collective monograph. Volume 1. Tallinn: Izdevnieciba «Baltija Publishing», 2019. P. 231–247.

3. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2015 р. № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>.

4. Рудой К.М., Малишевська В.В. Адміністративно-правові аспекти запобігання корупції в Україні. Стан та перспективи розвитку адміністративного права України: матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет конференції (м. Одеса, 22 жовтня 2021 р.) Одеса: ОДУВС, 2021. С. 125–127.

5. Рудой К.М. Запобігання корупції як напрямок забезпечення міжнародної безпеки. *Правова держава*. 2015. № 19. С. 69–73.

Савченко Андрій Володимирович,
заступник керівника відділу Головного
слідчого управління Державного бюро
розслідувань, доктор юридичних наук,
професор

ЧИ МОЖЕ КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ, ПЕРЕДБАЧЕНЕ СТ. 201-2 КК УКРАЇНИ, НАЛЕЖАТИ ДО КОРУПЦІЙНИХ?

Відомо, що Законом України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо відповідальності за незаконне використання гуманітарної допомоги» від 24.03.2022 № 2155-IX, який набрав чинності 03.04.2022, Кримінальний кодекс України (далі – КК України) було доповнено ст. 201-2 «Незаконне використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги» [1]. Водночас практика досудового розслідування цього кримінального правопорушення (зокрема, слідчими органів Державного бюро розслідувань) свідчить про наявність ряду недоліків щодо застосування зазначеної статті КК України та про потребу в удосконаленні її редакції. Крім того, натепер саме ці питання перебувають у центрі уваги Тимчасової слідчої комісії Верховної Ради України з питань розслідування фактів можливих порушень законодавства України у сфері отримання, розподілу, транспортування, зберігання, використання за цільовим призначенням гуманітарної та іншої допомоги, а також неефективного використання державного майна, яке може бути використане для тимчасового розміщення внутрішньо

переміщених осіб та забезпечення інших потреб держави. Важливим моментом є й отримання відповіді на таке питання: чи може незаконне використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги належати до корупційних кримінальних правопорушень і за яких умов?

Варто наголосити, що необхідність криміналізації діяння у формі, яка полягає у незаконному використанні гуманітарної допомоги, була викликана потребами посилення відповідальності за використання у період воєнного стану товарів гуманітарної допомоги не за цільовим призначенням (з метою отримання прибутку) шляхом доповнення Особливої частини КК України відповідною новою статтею. Однак, окремі науковці досить критично оцінюють такі нормативні зміни. Зокрема, О.О. Дудоров та Р.О. Мовчан зазначають, що «що законодавчу новелу немає підстав визнати ані вдалою, ані своєчасною, ані такою, ситуацію із застосуванням якої спроможне поліпшити звернення до конституційного положення про верховенство права» та роблять висновок, що у переважній більшості випадків перераховані у статті 201-2 КК України дії визнавалися б розкраданнями, а конкретніше, такими «класичними» посяганнями на власність, як розтрата, привласнення або заволодіння чужим майном шляхом зловживання службовою особою своїм службовим становищем (стаття 191 цього Кодексу) [2, с. 100, 107].

На наш погляд, в умовах воєнного стану законодавець навряд чи відмовиться від декриміналізації діяння, відповідальність за яке передбачене статтею 201-1 КК України, а тому всі зусилля повинні бути спрямовані на удосконалення цієї норми та вироблення оптимального варіанту її редакції. Враховуючи те, що незаконне використання гуманітарної допомоги зазвичай передбачає реалізацію складних кримінальних схем, до яких долучаються представники влади, працівники правоохоронних органів, військовослужбовці тощо, немає сумнівів у корупційній спрямованості цього кримінального правопорушення. У зв'язку з цим актуальним кроком буде уточнення в частині другій статті 201-2 КК України конструкції «з використанням службового становища», яку пропонуємо замінити більш досконалою – «шляхом зловживання службовим становищем». У перспективі, за наявності волі законодавця, це дасть можливість віднести таке кримінальне правопорушення до корупційних. Для цього потрібно буде внести відповідні зміни до абзацу першого примітки до статті 45 КК України та викласти

його у такій редакції: «Корупційними кримінальними правопорушеннями відповідно до цього Кодексу вважаються кримінальні правопорушення, передбачені статтями 191, 201-2, 262, 308, 312, 313, 320, 357, 410, у випадку їх вчинення шляхом зловживання службовим становищем, а також кримінальні правопорушення, передбачені статтями 210, 354, 364, 364-1, 365-2, 368–369-3 цього Кодексу.».

Доцільно здійснити й інші зміни та доповнення до норм КК України. Так, у статті 96-3 КК України вчинення уповноваженою особою від імені та в інтересах юридичної особи кримінального правопорушення, передбаченого ст. 201-2 цього Кодексу, необхідно визнати підставою для застосування до юридичної особи заходів кримінально-правового характеру. Завдяки цьому будуть створені додаткові механізми кримінально-правового захисту відносин, що забезпечують надання гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги.

Щодо назви статті 201-2 КК України, то вона не охоплює всі можливі форми вчинення кримінального правопорушення, відповідальність за яке передбачена цією нормою. З метою усунення зазначеного недоліку пропонуємо найбільш оптимальну назву цієї статті – «Незаконні дії щодо гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги», при цьому конструкція «незаконні дії...» вже успішно застосована у назвах статей 169, 200, 313, 388 КК України. Крім того, вказівка виключно на «мету отримання прибутку» в назві та диспозиції частини першої статті 201-2 КК України не відповідає потребам правозастосовної практики, а також значно ускладнює процес доказування у кримінальних провадженнях. Отже, пропонуємо виключити вказівку на зазначену мету в назві цієї статті. При цьому непоодинокими є випадки, коли гуманітарна допомога може бути використана також у власних (особистих) інтересах чи в інтересах третіх осіб, без отримання прибутку, про що потрібно безпосередньо зазначити у законі України про кримінальну відповідальність. На підставі цього пропонуємо таку редакцію частини першої статті 201-2 КК України: «1. Продаж товарів (предметів) гуманітарної допомоги або використання благодійних пожертв, безоплатної допомоги, або укладання інших правочинів щодо розпорядження таким майном з метою отримання прибутку або в особистих інтересах чи в інтересах третіх осіб, вчинені у значному розмірі, –».

Також, як вже раніше зазначалося, слід урахувати той факт, що за відсутності складу кримінального правопорушення,

передбаченого статтею 201-2 КК України, незаконні дії щодо гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги кваліфікувалися б за відповідними частинами ст. 191 «Привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем» цього Кодексу. Зважаючи на викладене, пропонуємо пункт 2 примітки до статті 201-2 КК України привести у відповідність до пунктів 2, 3 та 4 статті 185 цього Кодексу, дія яких поширюється і на статтю 191 КК України, виклавши його у такій редакції: «2. Дії, передбачені цією статтею, вважаються вчиненими у значному розмірі, якщо загальна вартість такої гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги у сто і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян; у великому розмірі – якщо загальна вартість товарів, безоплатної допомоги або грошової допомоги у двісті п'ятдесят і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян; в особливо великому розмірі – якщо загальна вартість товарів, безоплатної допомоги або грошової допомоги у шістьсот і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян».

Поряд із цим потребує свого уточнення покарання за вчинення кримінального правопорушення, передбаченого статтею 201-2 КК України, яке, за логікою наведених вище висновків, має відповідати рівню покарання за привласнення, розтрату майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем (стаття 191 цього Кодексу). Необхідно врахувати і позицію М.І. Хавронюка, який наводить такі аргументи: «У санкції ч. 2 ст. 201-2 КК як обов'язкове передбачене додаткове покарання у виді конфіскації майна. Проте, відповідно до ч. 2 ст. 59 КК конфіскація майна встановлюється за тяжкі та особливо тяжкі корисливі злочини (а також за злочини проти основ національної безпеки України та громадської безпеки незалежно від ступеня їх тяжкості). Злочин же, передбачений ч. 2 ст. 201-2 КК, є нетяжким (ч. 4 ст. 12 КК) і не є злочином проти основ національної безпеки України чи громадської безпеки. Тобто це покарання за нього застосоване бути не може» [3].

Отже, репрезентована нами модель оновленої редакції статті 201-2 КК України може не тільки підвищити ефективність застосування цієї кримінально-правової норми на практиці, але й за певних умов віднести різноманітні незаконні дії щодо гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги до корупційних кримінальних правопорушень.

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України: Закон України від 5 квітня 2001 року № 2341-III. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.

2. Дудоров О. О., Мовчан Р. О. Кримінально-правова заборона щодо незаконного використання гуманітарної допомоги: сумнівна законодавча новела. *Вісник ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка*. 2022. Вип. 2 (98). С. 99–115.

3. Хавронюк М. І. За незаконне використання гуманітарної допомоги – кримінальна відповідальність. URL: <https://pravo.org.ua/blogs/za-nezakonne-vykorystannya-gumanitarnoyi-dopomogy-kryminalna-vidpovidalnist/>.

Савулій Віктор Олександрович,
головний спеціаліст відділу
представництва в судах України
Управління правового забезпечення
Національного агентства України
з питань виявлення, розшуку
та управління активами, одержаними
від корупційних та інших злочинів

УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ, НА ЯКІ НАКЛАДЕНО АРЕШТ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ ЧИ В СПРАВІ ПРО ВИЗНАННЯ НЕОБҐРУНТОВАНИМИ АКТИВІВ

Одними з актуальних проблем сьогодення є проблеми, що породжуються корупційними злочинами, пов'язаними з великою кількістю значущих активів, що можуть складати певну значну частку фінансового та економічного потенціалу держави та загрожувати цілісності державного устрою і перетворюватися з проблеми локального рівня на явище транснаціонального рівня. Для запобігання та протидії корупції 18 жовтня 2006 року Законом України «Про ратифікацію Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти корупції» [1] було ратифіковано Конвенцію Організації Об'єднаних Націй проти корупції від 31 жовтня 2003 року [2]. Прийняття Закону України «Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів» від 10 листопада 2015 року № 772-VIII [3], постанови Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 року № 265 «Про